

Newsletter analityczny nr 9 (12-25.08.2014)

Program „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” Ośrodka Analiz Politologicznych Uniwersytetu Warszawskiego

Najważniejsze wydarzenia dotyczące bezpieczeństwa energetycznego i klimatu 12-25 sierpnia 2014 r.

W ciągu ostatnich dwóch tygodni jednym z głównych obszarów zainteresowań mediów wciąż była sytuacja na Ukrainie, ale dużo miejsca poświęcono również polityce energetycznej państwa 2050 i procesie restrukturyzacji sektora węglowego w Polsce.

Europa i świat:

12.08 – Cztery elektrownie nuklearne na północy Wielkiej Brytanii z powodu awarii zostały zamknięte na co najmniej dwa miesiące.

12.08 – Ministerstwo Ropy Iranu po raz kolejny zasygnalizowało gotowość do rozpoczęcia w przyszłości eksportu gazu ziemnego do Europy.

12.08 – Na Ukrainie przyjęto projekt ustawy o sankcjach wobec Rosji za popieranie i finansowanie terroryzmu na Ukrainie. Mają one dotyczyć 172 osób fizycznych i 65 osób prawnych pochodzących głównie z Rosji.

13.08 – Według BiznesAlert.pl, Iran dzięki lukom prawnym, może omijać sankcje nałożone na ten kraj w związku z rozwojem programu atomowego.

14.08 – E.ON, niemiecki koncern energetyczny, nie osiągnął porozumienia z Gazpromem w sprawie cen gazu. Według doniesień rosyjskiej agencji „Prime” konflikt ten najprawdopodobniej zostanie rozstrzygnięty na drodze sądowej.

14.08 – Zdaniem rosyjskiego Funduszu na rzecz Narodowego Bezpieczeństwa Energetycznego, państwa Unii Europejskiej, pomimo licznych inicjatyw, będą coraz bardziej zależne od rosyjskiego gazu.

14.08 – Rosneft zwrócił się do rosyjskich władz o pomoc w wysokości 1,5 biliona RUB. Kwota ta miałaby być przeznaczona na wykup obligacji firmy z powodu szkód spowodowanych sankcjami nałożonymi na Rosję w związku z konfliktem na Ukrainie.

15.08 – Wasyl Sztonow, minister gospodarki i energetyki w tymczasowym rządzie Bułgarii, stwierdził, że gazociąg South Stream „nie powoduje prawie żadnego finansowego ryzyka dla Bułgarii w odróżnieniu m.in. od planu rozbudowy elektrowni atomowej w Kozłoduju”. Zaznaczył także, że liczy na jak najszybszą realizację tej inwestycji.

18.08 – Gazprom od początku roku zanotował blisko 2-procentowy spadek wydobycia gazu ziemnego. Według doniesień „Rzeczpospolitej” zaobserwowana tendencja może się jeszcze pogłębić.

18.08 – Konsorcjum zachodnich banków udzieliło rosyjskiemu koncernowi paliwowemu Łukoil pomostowej pożyczki w wysokości 1,2 mld USD. Pozyskane środki mają być przeznaczone na „ogólne potrzeby koncernu, refinansowanie długu i sfinansowanie eksportu”.

18.08 – Norweskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych poinformowało o nałożeniu przyjętych przez Unię Europejską sankcji gospodarczych wobec Rosji.

18.08 – Yukiya Amano, szef Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (MAEA), poinformował, że Iran przed wyznaczonym terminem zaczął wdrażać porozumienie pięciu nowych kroków zwiększających przejrzystość jego programu nuklearnego.

19.08 – Mołdawia i Rumunia podpisały umowę o połączeniu swoich systemów przesyłu gazu.

19.08 – Według rosyjskiej agencji Inter-Tass, trzy amerykańskie koncerny (w tym Chevron), są zainteresowane utworzeniem konsorcjum zarządzającego siecią ukraińskich gazociągów.

19.08 – Douglas-Westwood, brytyjska firma zajmująca się m.in. analizą strategii biznesowych w energetyce dokonała oceny irańskiego sektora ropy i gazu. Wynika z niej, że w związku z nałożonymi na ten kraj sankcjami, znacznie zmniejszyło się wydobycie analizowanych surowców.

19.08 – Bułgarskie Ministerstwo Gospodarki po raz kolejny wstrzymało wszelkie prace związane z budową gazociągu South Stream.

19.08 – Aleksiej Puszkow, szef komisji rosyjskiej Dumy ds. międzynarodowych, stwierdził, że kontrola nad południowo-wschodnią częścią Ukrainy jest ważna dla Kijowa przede wszystkim ze względu na złoża gazu łupkowego, które będą eksploatowane przez zachodnie koncerny.

20.08 – Włoski urząd antymonopolowy wyraził zgodę na sprzedaż Rosnieftowi 13% akcji koncernu Pirelli.

20.08 – Z informacji BiznesAlert.pl wynika, że uroczyste rozpoczęcie budowy prowadzącego z Rosji do Chin gazociągu „Siła Syberii”, zostało zaplanowane na 1 września.

20.08 – Rozbudowa niezależnego rurociągu z irackiego Kurdystanu może spowodować nawet dwukrotny wzrost jego zdolności przesyłowej (co najmniej 220 tys. baryłek dziennie).

20.08 – Niemiecka Federalna Agencja ds. Sieci (Bundesnetzagentur) opublikowała stanowisko w sprawie alokacji zdolności przesyłowych dla morskich farm wiatrowych do 2020 roku. Zawarto w nim m.in. postulat zwiększenia limitu przyłączenia do 7,7 GW.

21.08 – Chińskie władze zrezygnowały z budowy największej na świecie elektrowni fotowoltaicznej, która miała powstać we współpracy z amerykańską firmą First Solar.

21.08 – Centre for Economics and Business Research oszacował, że wpływy brytyjskiej gospodarki z wytwarzania energii w elektrowniach wykorzystujących siłę pływów morskich mogą wynieść około 27 mld GBP w ciągu najbliższych 12 lat.

21.08 – Hamas poinformował o wystrzeleniu dwóch rakiet w kierunku morskich obszarów wydobywczych Izraela. Izraelski rząd nie potwierdził tych doniesień.

22.08 – Estonia i Finlandia wystąpiły do Komisji Europejskiej z wnioskiem o dofinansowanie budowy nowego gazociągu łączącego oba kraje.

22.08 – Rosaviation zakwestionował ceny paliwa lotniczego, wynikające z kontraktów zawartych z Rosnieftem.

22.08 – Niemieckie Ministerstwo Gospodarki wyraziło zgodę na kupno przez rosyjskich inwestorów spółki DEA należącej do koncernu RWE. Podobną decyzję wydano w sprawie sprzedaży spółki RWE Dea funduszowi LetterOne, kontrolowanemu przez rosyjskiego oligarchę Michaiła Fridmana.

25.08 – Amerykański Departament ds. Energii ogłosił nowe procedury wydawania zezwoleń na eksport LNG do krajów, z którymi USA nie mają podpisanej umowy o wolnym handlu.

25.08 – Stany Zjednoczone zatwierdziły cła antydumpingowe przeciwko Korei Południowej i innym krajom produkującym rury stalowe dla sektora energetycznego.

Polska:

14.08 – Do krakowskiego magistratu wpłynęło ponad 2 tys. wniosków o dofinansowanie wymiany pieców węglowych. Z powodu braku wystarczających środków, część z nich będzie rozpatrzona w przyszłym roku.

14.08 – Ministerstwo Gospodarki poinformowało (zobacz [tutaj](#)), że do 1 września b.r. będą trwały wstępne konsultacje do projektu „Polityki Energetycznej Polski do 2050r.” (PEP 2050). Głównym celem projektu jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego państwa i zaspokojenie potrzeb energetycznych gospodarstw domowych i przedsiębiorstw.

19.08 – Jarosław Grzesik, szef Górnictwej Solidarności, stwierdził, że związek nie zgadza się na realizację planu naprawczego Kompanii Węglowej (KW). Jego zdaniem zakłada on osiągnięcie celu „kosztem pracowników”.

20.08 – Według Ministerstwa Gospodarki w pierwszym półroczu strata finansowa polskiego górnictwa węgla kamiennego wyniosła 772,3 mln PLN netto.

21.08 – W ramach projektu OZERISE (Integracja odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach rolnych i mikrosieciach), przeprowadzono symulacje produkcji i wykorzystanie energii z małej elektrowni wiatrowej. Wynika z nich między innymi, że w przypadku rozliczenia półrocznego większość energii jest konsumowana przez użytkowników na własne potrzeby.

22.08 – Ministerstwo Gospodarki ogłosiło, że głównymi obszarami prac międzyresortowego zespołu ds. funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego są kwestie związane z finansowaniem górnictwa węgla kamiennego, zapewnieniem płynności finansowej spółek górniczych, organizacją sprzedaży węgla oraz importem energii.

23.08 – W inicjatywie Greenpeace, przeciwko odkrywkom wzięło udział około 7,5 tys. uczestników.

25.08 – Sejmowa Komicja Energetyki i Surowców Energetycznych rozpoczęła prace nad przyjętym pod koniec lipca projektem ustawy o odnawialnych źródłach energii.

25.08 – Z badań przeprowadzonych przez Polski Instytut Spraw Międzynarodowych wynika, że wśród technologii, które powinny być rozwijane w Polsce, 58% respondentów wskazało na OZE, 48% na atom, 21% na wydobycie gazu z łupków, 16 proc. na ograniczenie zużycia energii, a niecałe 8% na węgiel.

Komentarz:

14 sierpnia br. Ministerstwo Gospodarki przedstawiło do wstępnych konsultacji projekt Polityki energetycznej Polski do 2050 roku. Na świecie dokumenty tego typu stanowią istotne informacje dla przedsiębiorstw i obywateli na temat tego w jaki sposób będzie prowadzona polityka państwa i w jaki sposób zharmonizować swoje działania z tymi podejmowanymi przez rząd. W przypadku omawianego projektu dziwi jedynie dwutygodniowy czas na konsultacje społeczne dokumentu, którego przyjęcie będzie miało istotny wpływ na poziom i jakość życia obywateli oraz wpłynie na ryzyka, które będą nam towarzyszyć. Zadaniem takiego dokumentu jest również zmniejszenie ryzyka inwestycyjnego w branży. Jest to o tyle istotne, iż wychodzenie firm z sektora energetycznego, które w Polsce jest faktem oznacza przerzucenie wysokich kosztów i ryzyka inwestycji na firmy kontrolowane przez skarb państwa, *ergo* na podatnika.

W warstwie merytorycznej dokument ten wymaga gruntownego dopracowania. Po lekturze wstępnych założeń do projektu odnosi się wrażenie, iż kwestie bezpieczeństwa energetycznego i ochrony środowiska są oddzielnym bytem wobec zagrożeń dla bezpieczeństwa i innych polityk państwa. W przedstawionym dokumencie brakuje odwołań do takich dokumentów jak „Strategia bezpieczeństwa narodowego RP” z 2007 roku oraz „Białej Księgi Bezpieczeństwa Narodowego RP” z 2013 roku. Świadczy to o tym, iż zarys przedstawionego dokumentu stanowi wyraz wąskiego, a nie całościowego traktowania tego zagadnienia. Dokument ten jest kolejnym przykładem myślenia astrategicznego w Polsce.

Autorzy dokumentu błędnie zdefiniowali podstawowe wyzwania, przed którymi staje Polska w zakresie polityki energetycznej. Skrótowo potraktowano kwestie związane z dostosowaniem Polski do unijnego i światowego reżimu ochrony klimatu oraz nie wzięto pod uwagę wpływu zmian klimatu na sytuację energetyki w kraju oraz sferę gospodarczą i społeczną. Przedstawiony w dokumencie dylemat pomiędzy samowystarczalnością, a otwartością jest błędny. Autarkia jest kosztowna, ogranicza ponadto wzrost gospodarczy. Nie ma na świecie żadnego państwa, które dobrowolnie poddało by się autarkii. Państwami quasi-autarkiami są Korea Północna, Kuba, Iran, *ergo* państwa poddane międzynarodowym sankcjom. Unia Europejska opiera swoją politykę bezpieczeństwa energetycznego między innymi na tworzeniu zliberalizowanego rynku energii w Europie,

dlatego też przedstawiony punkt widzenia jest wręcz kuriozalny. Problem jest inny – w jaki sposób stworzyć system, który umożliwi pozyskiwanie surowców energetycznych z zagranicy w czasie kiedy ceny na rynkach są niskie, a w przypadku wzrostu cen ograniczyć ich dewastujący wpływ na bezpieczeństwo ekonomiczne kraju poprzez krajowe zasoby, np. poprzez wydobycie gazu łupkowego w Polsce. W tym kontekście warto zastanowić się nad tym, jakich narzędzi należy użyć, aby zmniejszyć stan zależności energetycznej od Rosji, nie tylko Polski, ale całej Unii Europejskiej oraz ile na redukcję tego zagrożenia możemy przeznaczyć pieniędzy.

W dokumencie w dużej mierze zignorowano kwestie roli OZE we wzmacnianiu bezpieczeństwa ekonomicznego i energetycznego Polski. Wreszcie, zastanawiające jest uznanie za niemal pewnik rozwoju energetyki jądrowej w Polsce, co w świetle trendów światowych wydaje się być kierunkiem nie do końca trafnym. „Dylemat” ten jest chyba najbardziej istotny dla rządu, ponieważ ten kierunek rozwoju energetyki w Polsce jest kontrowersyjny. Warto podkreślić fakt, iż po raz trzeci w badaniach prowadzonych przez różne ośrodki, tym razem na zlecenie Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych (PISM) stwierdzono, iż Polacy preferują bardziej OZE niż atom¹. Przeznaczanie wielkich środków na atom powinno być zatem w dalszym ciągu przedmiotem debaty, a nie realizacji.

Do problemów, które powinny być włączone do rozważań dotyczących polityki energetycznej można zaliczyć następujące zagadnienia:

- jak szybko budować gospodarkę niskoemisyjną?
- w jaki sposób przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu i ubóstwu energetycznemu w Polsce?
- w jaki sposób energetyka może wzmocnić struktury społeczne i lokalne społeczności?

Brak tych elementów wskazuje, iż nie dostrzega się istotnego wymiaru społecznego przyszłego kształtu bilansu energetycznego.

W koncepcji zaproponowano trzy scenariusze wiodących źródeł energii: jądrową i gazową + OZE. Propozycja ta jest na tym etapie zbyt wąska. Przygotowano zdecydowanie

¹ Wśród technologii, które powinny być rozwijane w Polsce, 58 proc. respondentów wskazało na OZE, 48 proc. na atom, 21 proc. na wydobycie gazu z łupków, 16 proc. na ograniczenie zużycia energii, a niecałe 8 proc. na węgiel – Biuletyn PISM nr 100, 25 sierpnia 2014 r.

zbyt małą liczbę wariantów, co powoduje ograniczenie debaty publicznej w tym zakresie. Kwestie energetyczne i klimatyczne dzisiaj to kwestie bezpieczeństwa narodowego, które powinny być przedmiotem debaty publicznej i konsensusu politycznego. Scenariusze powinny uwzględniać również nałożony przez UE wymóg wyposażenia do 2030 roku instalacji do spalania węgla w rozwiązania CCS, czego w żadnym wariantcie nie uwzględniono, a co istotnie może wpłynąć na koszty realizacji całej polityki. Scenariusze, pisane są z punktu widzenia technokratycznego i technicznego, nie uwzględniają więc kosztów społecznych i ryzyk związanych z wyborem, któregoś z nich. Te aspekty polityki energetycznej powinny być określone, policzone i uwzględnione w proponowanych wariantach. Autorzy PEP 2050 nie wzięli pod uwagę zmian geopolitycznych na świecie, wynikających z sytuacji na Ukrainie i ich implikacji dla sektora energetycznego. Kwestie międzynarodowych uwarunkowań polityki energetycznej i bezpieczeństwa ekonomicznego i energetycznego oraz aspektów społecznych powinny być szerzej reprezentowane w dokumencie nadając mu cechy innowacyjności, dynamizmu i elastyczności.

Warszawa, 25 sierpnia 2014r.

dr Krzysztof M. Książkowski – Szef Programu „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” OAP UW, adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW, autor książek „Ekonomiczne zagrożenia bezpieczeństwa państw” (2004), „Bezpieczeństwo ekonomiczne” (2011), redaktor naukowy publikacji „Bezpieczeństwo ekonomiczne w perspektywie politologicznej” (2012) i „Odnawialne źródła energii w Polsce. Wybrane problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji” (2013), współautor podręcznika „Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie” (2014), autor wielu artykułów poświęconych zagadnieniu bezpieczeństwa i klimatu.